

Remonstrantse Gemeente Rotterdam

24 januari 2021

Tjaard Barnard

Habakuk, vasthouden aan God, ondanks alles

**Inleidend orgelspel, improvisatie op het
lied 943 God gaat zijn ongekende gang vol donk' re majesteit**

kaars staat aan

Welkom, votum en groet

Hartelijk welkom, beste mensen, in de Remonstrantse Arminiuskerk in Rotterdam. We nemen vandaag een dienst op, die u later thuis kunt beluisteren. We voelen ons met elkaar verbonden. We zoeken samen naar wat ons draagt. U thuis of onderweg, achter de computer of de telefoon. Wij hier in de kerk. Aanwezig zijn Jos van der Kooy achter het orgel. Nicky Bouwers zingt, terwijl Marileen Driesprong alles opneemt.

Als altijd wil ik beginnen met onze dienst te wijden aan God. We doen dat met oude woorden, ontleend aan de Psalmen. Woorden die mensen verder droegen, al zullen ze zich, net als of, vaak afgevraagd hebben of ze het precies geloofden. Maar misschien hoeft dat ook niet. Gaat het om meer, dan om de letterlijke betekenis. Gaat het om het geloof der eeuwen dat ons draagt, dat ons helpt om de woorden tot ons te nemen.

[...]

Onze hulp is in de naam van de Heer
Die hemel en aarde gemaakt heeft
Die trouw houdt tot in eeuwigheid
En niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
Van God onze Vader
En van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordlied Tot u, Heer

Inleiding

De komende vier weken, beste mensen, kunt u kerkdiensten beluisteren uit deze Remonstrantse Kerk. Collega Holtzapffel en ik hebben bedacht dat we één thema centraal willen stellen. We willen u eens laten kennismaken met bijbelteksten waar we niet zo vaak over preken. Het gaat om de Twaalf Kleine Profeten. Dat zijn die kleine bijbelboekjes aan het einde van het Oude Testament. Naast de grote profeten als Jesaja en Jeremia, die

hoofdstukken lang volgeschreven hebben, zijn er ook die kortere verhalen van profeten. Echt veel weten we soms niet van hen. Het zijn heel verschillende verhalen.

Vandaag Habakuk, die ondanks de ellende van Gods oordeel toch nog een klein lichtpuntje ziet. Volgende weken hoort u van de profeet Hosea die de ontrouw van Israël wel op een heel bijzondere wijze aan de orde stelt. De week daarop spreekt Koen Holtzapffel over de profeet Amos: een heel streng man. Daarna komt Jona aan bod, u weet wel, die vast zat in walvis, zoals wij vastzitten in de lock down. Kortom: u kunt weer een paar weken vooruit!

Bijbeltekst Habakuk 3

¹Hier volgt een lied van de profeet Habakuk. Het is een gebed.

²Heer, ik heb eerbied voor alles wat u doet.

Ik heb gehoord wat u wilt doen.

Doe het snel, wacht niet te lang,
laat vandaag zien wie u bent.

Heer, heb medelijden, denk aan ons,
ook al bent u kwaad.

³De heilige God komt uit het verre zuiden,
hij is de God van de Paran-bergen.
Het licht van zijn macht straalt aan de hemel,
zijn glans verlicht de hele aarde.

⁴Licht is rondom hem, zo fel als de zon.
Bliksemstralen schieten weg,
ze komen uit zijn sterke hand.

⁵De pest gaat voor God uit,
de dood volgt hem, waar hij ook gaat.

⁶Als God stil blijft staan, schudt de aarde.

Als hij rondkijkt, vluchten de volken.
Eeuwenoude bergen storten in
bij elke voetstap die hij zet.

God komt dichterbij,

⁷hij is al in Kusan, in Midjan.

Iedereen beeft van angst.

⁸Heer, u bent woedend.

Bent u misschien kwaad op de rivieren,
of op het water van de zee?

U komt met uw paarden en wagens.

⁹U spant uw boog met pijlen.

U schiet ze weg wanneer u maar wilt.

U scheurt de aarde open
met stromende rivieren.

¹⁰De bergen beven als u komt.

De regen stort naar beneden.

De zee klinkt wild en woest,
en duwt de golven omhoog.

¹¹De zon en de maan worden donker.

U schiet uw pijlen af,
uw speren vliegen weg.

Uw bliksem verlicht de wereld.

¹²Woedend gaat u over de aarde,
woedend vertrappt u de volken.

¹³U komt uw volk bevrijden,
u wilt uw koning beschermen.

U vernietigt de vijanden,
hun leider wordt gedood.

¹⁴Eerst jaagden de vijanden ons weg.
Schreeuwend kwamen ze op ons af,
angstig kropen we weg.

Maar u zult hen doden met hun eigen pijlen.

¹⁵Met uw paarden rijdt u over de zee,
u gaat dwars door de woedende golven.

¹⁶Toen de Heer mij zijn plannen liet weten,
beefde ik, mijn lippen trilden.

Ik voelde me slap, ik kon niet meer staan.

Nu wacht ik af totdat hij komt.

Hij komt onze vijanden verslaan.

¹⁷Misschien zijn er straks geen vijgen meer,
misschien geen olijven of druiven.

Misschien mislukt de graanoogst,
of gaan de schapen dood, of de koeien.

¹⁸Toch zal ik dan juichen van blijdschap.

Want ik weet dat de Heer mij redt!

¹⁹De Heer is God, hij geeft mij kracht.

Hij redt me als er gevaar dreigt,
hij helpt me als ik in nood ben.'

Lied 156 Ik heb verstaan, Heer, wat Gij hebt gezegd: 1, 3 en 4

Preek

Met nog grotere belangstelling dan anders, beste mensen, volg ik de afgelopen maanden het nieuws. In de middag kijk ik meestal een paar keer op mijn telefoon om te zien hoe het met de

aantallen besmettingen gaat. Ik verslind elk splintertje nieuws om maar te kunnen aanvoelen welke kan het op gaat. Zou de tijd nog eens aanbreken dat het allemaal weer normaal wordt? We verlangen ernaar. Geen gedoe waarbij je moet nadenken of je je studerende kinderen een ‘hug’ kunt geven, of dat dat eigenlijk niet zo verstandig is. Bij het minste of geringste hoestje vraag ik me af of ik wel op huisbezoek kan gaan of niet. In de gemeente zijn tenslotte toch best wel wat mensen in de risicocategorie te vinden.

Met z’n allen verlangen we naar goed nieuws.

Het is interessant om te kijken hoe de dames en heren politici ermee omgaan. Vanuit mijn vak kijk ik ook graag naar de retorische trucjes die ze gebruiken bij hun verhalen. Het staat buiten kijf – wat je ook van hem vindt – dat Mark Rutte in de kring van de politici met kop en schouders boven alles uit torent. Hij kan een verhaal houden dat klinkt als een klok. Ook als je het niet met hem eens bent. En ook als je soms denkt: wat zeg je nu eigenlijk niet.

Een interessante figuur in dit opzicht is onze minister van volksgezondheid, Hugo de Jonge. Je kunt aan hem zien dat hij het zwaar heeft. Al maanden lang is hij de hoofdverantwoordelijke voor het behandelen van deze crisis. De Jonge raakt regelmatig in problemen in de Tweede Kamer omdat hij te optimistisch is. Welbewust kiest hij ervoor om de hoop erin te houden. Om optimistisch te kijken: hij noemt data voor het begin van de vaccinatie die heel optimistisch zijn. In het derde kwartaal zouden alle vaccinaties voorbij moeten zijn.

Regelmatig moet ik denken, als ik hem zo hoor praten: ik help het je hopen.

Heel anders is de Britse premier Boris Johnson. Hij is een geweldige spreker. Hij is een van de weinige politici die geen blad voor de mond neemt. Dat doet hij normaliter al niet, maar ook niet in deze crisis. Meermalen heb ik hem horen waarschuwen dat we ‘loved ons’ zullen moeten gaan missen. Hij is voor mijn gevoel de enige die het zo direct zegt. Gewoon recht voor zijn raap, deal er maar mee! Hij verbloemt niets. Hij is niet optimistischer dan hij kan waarmaken. Kijk het beest maar in het gezicht!

Ik moest hieraan denken, toen ik weer eens las in dat kleine boekje Habakuk. Drie hoofdstukken lang is dat een strenge profetie. Drie hoofdstukken lang vertelt hij hoe het beroerd zal aflopen met het volk. Ze zijn ontrouw geweest en God stuurt een buitenlands leger om ze aan te pakken. Ze zullen er niet aan ontkomen. We hoorden het in het laatste hoofdstuk dat we lazen. Als God met zijn toorn komt, berg je dan maar. ‘Grimmig schrijdt u voort over de aarde, volken vertrappt u in toorn’. Nee, het valt allemaal niet mee. Reken er maar niet op dat het goed komt...

Het boekje Habakuk is van zo’n strenge toon, dat het slot ‘al zal de vijgenboom niet bloeien’ voor sommige kritische commentatoren te optimistisch en te mooi is. Zij hebben – wellicht niet ten onrechte – betoogd, dat dit gedeelte later is toegevoegd. De oorspronkelijke schrijver zou het geschrift in mineur hebben laten eindigen. Latere overschrijvers zouden het majeure

gedeelte hebben toegevoegd. Een beetje zoals de minister met de elegante schoenen dat ook doet. Liever al te optimistisch naar de toekomst kijken, dan in de droefheid wegzakken.

Voor veel mensen is optimisme een teken van geloof, in elk geval in de joods-christelijke godsdiensten. Oosterse godsdiensten, daarentegen, het hindoeïsme en het boeddhisme, preken vooral aanvaarding. Het leed en de ellende zijn er gewoon in de wereld, dus je kunt het maar beter aanvaarden. De wereld kun je niet veranderen, wel je reactie erop. In de joods-christelijke traditie wordt dat anders gezien. Altijd is er mogelijkheid tot verbetering. Altijd mag je geloven dat het ooit goed komt. Het kan lang duren, maar uiteindelijk zal alles goed komen. En tegelijkertijd wordt er ook van je verwacht het beter te maken. Uiteindelijk gaat het niet om aanvaarding of berusting, maar weten dat het goed komt. En dan in de tussentijd de handen uit de mouwen steken. Typerend hiervoor is het lied van Guido Gezelle over de krijgsbanier. Die moet je, ook al is ie gescheurd, gevlekt, of ontvallen schier, toch kloekmoedig tot in Gods handen dragen.

Zo lees ik ook het prachtige slot van de profetie van Habakuk. Al is er alle ellende, al heeft het volk het ook verdient, dat God ver weg blijft of dat God het volk straft, het zal altijd beter worden. Gods trouw en liefde zijn zo groot, het gaat goed komen!

Al zit alles tegen, al is het leven moeilijk, al weten we niet wat we moeten doen, heb vertrouwen en ga door. Het is een soort van geloof, misschien wel tegen beter weten in.

Al zal de vijgenboom niet bloeien.
Al zal de oogst niets opbrengen.
Al zal er niets goed komen, toch mag je vertrouwen hebben.

Toch moet je God prijzen.

Deze week lees ik het boek van Matthias Declercq over Urk. Daar kom je dit geloof uitgebreid in tegen. De godsdienst speelt, zoals bekend, een grote rol op dat eiland. Afhankelijk als men op zee is van de stormen en de getijden is er in alles het vertrouwen op God. Wat er ook gebeurt, het is Gods hand waar men in rust. Het is God die geprezen moet worden. Met Job: de Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam van de Heer zij geprezen.

Ik zei daarnet: het is geloven tegen beter weten. Maar misschien is dat toch te gemakkelijk gezegd. Misschien doe je de profeet meer recht, als je zegt: het is geloven, omdat hij beter weet. Gaat geloof over aanvaarding, omdat hij gelooft dat het uiteindelijk – ook al zien wij het niet – toch goed komt.

Kritische moderne gelovigen als wij zijn, hebben wij het hier moeilijk mee. We geloven niet in een hemel waar alles goed gemaakt zal worden. Geen hiernamaals dat alle onrecht oplost. Geen aanvaarding, omdat het lot nu eenmaal zo bepaald heeft. Geen berusting omdat Gods wegen hoger zijn dan onze wegen. Vrijzinnigen durven terecht hun mond open te doen en ook te schelden tegen de hemel. Vloeken is misschien wel een scherpe vorm van bidden.

Ik moet hierbij denken aan de prachtige film God's Trial. Het verhaal speelt in een concentratiekamp. De Joden hebben er genoeg van. Als uitverkoren volk hadden ze er toch op mogen rekenen dat God hen dit niet aan zou doen. Het is genoeg geweest en er wordt een rabbinale rechtbank samengesteld. Iemand mag God verdedigen en God wordt aangeklaagd. Zo hadden we dat toch niet in het verbond afgesproken. Uiteindelijk wordt God veroordeeld, het is te bar wat hij allemaal heeft nagelaten.

Kort daarna breekt de tijd van het gebed aan. Zonder enig morren begint men de Heer te prijzen.

Dat is de kracht van het geloof van Habakuk. Dat is de kracht van geloof. Dat is vertrouwen, waar het in geloof om gaat. Ook in bange dagen.

Natuurlijk: dat kun je niet op elk moment van iedereen verwachten. Dat moet je niet van jezelf verwachten als je het moeilijk hebt. Je kunt het zeker niet iemand anders voorhouden, die het moeilijk heeft of in de rouw is. Maar het is wel iets wat we kunnen herkennen, wat we elkaar kunnen geven. Waaruit we kunnen leven, als het ons overkomt.

We leven in moeilijke tijden. We zien veel minder mensen dan we zouden willen. Het leven is saai, eenzaam en verdrietig. Het duurt al zo lang en we hebben nog amper uitzicht op het moment waarop het weer goed, weer normaal zal zijn. Maar toch mogen we vertrouwen, moeten we vertrouwen, kunnen we erop hopen dat het goed komt. Als we elkaar vasthouden, als we met elkaar weer kunnen zingen. Als we het uit kunnen zingen, omdat het leven mooi is, omdat we terugkijkend zullen kunnen zeggen, we zijn gedragen. Het was goed.

*Al zal geen wijnstok dragen,
Geen vijgenboom zijn vrucht,
Al ligt het veld te klagen
Onder een lege lucht.*

*God doet zijn hand toch open,
Zijn lof krijgt stem in mij.
Daar ik op Hem mag hopen,
Ben ik alleen maar blij.*

Amen.

Orgelspel J.P. Sweelinck

Gebeden, afgesloten met Onze Vader (gezongen, Strategier)

Eeuwige God,

Geef ons moed en vertrouwen, als het leven ons zo bedrukt.

Geef ons optimisme, wanneer we het niet meer zien zitten.

Geef ons verbondenheid met mensen ver weg, als we ernaar verlangen om hen in onze armen te houden.

Help het ons, om boven onszelf uit te stijgen. Om u te prijzen, ook of juist wanneer het moeilijk is. Om van een afstandje naar ons eigen leven te kijken en te zien hoe vaak het toch weer goed gekomen is. Hoe moeilijk het toen was en hoe we verder gekomen zijn. Hoe toen een deur met een klap dicht sloeg, er toch een klein raampje open bleek te staan.

Geef het ons om elkaar te bemoedigen als het moeilijk is.

Maak dat we elkaar vasthouden en niemand in de steek laten.

Maak, o God, dat we er zijn voor onze medemensen, dichtbij en veraf.

Maak dat wij samen kunnen danken voor het leven dat wij kregen.

Dat wij u prijzen omdat u ons leven draagt.

In stilte willen we u bidden voor wat ons dwars zit.

In stilte willen we u prijzen om wat me mochten ontvangen.

We willen stil zijn voor u.

[...]

Met heel uw kerk van alle plaatsen en tijden bidden wij:

[Gezongen Onze Vader]

Slotlied 910 Soms groet een licht van vreugde

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde,

Aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap,

Haar taak in deze wereld, met haar noden.

En werken we dan verder aan onze levensopdracht,

Onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.

De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig

De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Amen.

Orgelspel: Improvisatie over Psalm 138